

18.10.2022

הודעה לעיתונות לקראת פתיחת שנת הלימודים תשפ"ג

- 342,000 סטודנטים צפויים ללמוד בשנת הלימודים תשפ"ג, לעומת 337,230 בתשפ"ב, גידול של 1.6% בכלל המערכת.
- בתשפ"ב למדו 337,230 סטודנטים בכל רמות התואר בכל המוסדות להשכלה גבוהה, מהם כ-256,170 לתואר ראשון – גידול של כ-1,500 בהשוואה למספר הסטודנטים לתואר ראשון בתשפ"א.
- לאחר העלייה החריגה בתשפ"א של כ-24,000 סטודנטים בעקבות מגפת הקורונה, התייצב מספר הסטודנטים בתשפ"ב והתחזית היא כי מגמת ההתייצבות תימשך גם בתשפ"ג.
- המשך העלייה במספר הסטודנטים הכולל בתחומי ההיי טק ובכלל זה נשים בתשפ"ב.
- סה"כ 37,750 סטודנטים בתכניות ללימודי הנדסה בשנה"ל תשפ"ב המהווים כ-18% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון. בנוסף למדו עוד 20,540 סטודנטים לתואר ראשון במתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב. סה"כ כ-58,290 סטודנטים במקצועות הטכנולוגיים הנדרשים בענף ההיי טק.
- מספר הסטודנטים שהתחילו ללמוד רפואה גדל בעשור האחרון מ-530 ל-895.
- בעשור האחרון הוכפל מספר הסטודנטים לשנה א' בסיעוד מ-1,000 ל-2,200.

הגדלת שיעור הנשים באקדמיה

- נשים מהוות כ-60% ממספר הסטודנטים באקדמיה. בראייה רב שנתית זהו גידול משמעותי בשיעור השתתפותן של נשים בכלל התארים – 58% בתואר הראשון, 65% בתואר השני ו-53% בתואר השלישי.
- גידול במספר הנשים שלומדות לימודי היי טק – בשנים תש"ע-תשפ"ב גדל פי 2.6 מספר הסטודנטיות הלומדות תואר ראשון במדעי המחשב (לרבות מתמטיקה וסטטיסטיקה) מ-2,622 ל-6,844 בתשפ"ב, וגדל ב-40% מספרן של הסטודנטיות בלימודי הנדסה: מ-8,581 סטודנטיות בתש"ע ל-12,310 סטודנטיות בתשפ"ב.
- הושק מדד "קו המשווה" לקידום הוגנות מגדרית במוסדות המתקצבים ע"י ות"ת במטרה להגדיל את ייצוג הנשים בסגל הבכיר ובמינהל המוסדות להשכלה גבוהה.

הנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסיות מגוונות

- **הנגשת ההשכלה הגבוהה בפריפריה:** בשנת תשפ"א כ-65,000 סטודנטים מההווים כשליש מהלומדים לתואר ראשון הגיעו מיישובים הממוקמים באשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים (אשכולות 1-4). חלקם של סטודנטים בני ישובים אלה בולט במיוחד במכללות האקדמיות המתוקצבות ע"י ות"ת בהן עמד חלקם על 38% מהלומדים לתואר ראשון וזאת בדומה לחלקה של האוכלוסייה המתגוררת באשכולות אלה שעמד על 40%.
- **הנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית:** מעל 60,000 סטודנטים ערבים במערכת ההשכלה הגבוהה, מההווים כ-18% מכלל הסטודנטים בישראל, לעומת 21% מחלקם באוכלוסייה. זהו גידול של 133% מתחילת העשור שחלף.
- **תכנית למצוינות בקרב יוצאי אתיופיה:** גידול של פי 1.5 במספר הסטודנטים יוצאי אתיופיה במהלך התכנית הרב שנתית – מ-2,937 בתשע"ה ל-4,522 בתשפ"ב. שיעורם בקרב הסטודנטים – 1.5%, לעומת שיעורם באוכלוסייה – 1.7%.
- **גידול במספר הסטודנטים החרדים:** במהלך העשור האחרון שילש את עצמו מספר הסטודנטים החרדים, מכ-5,500 בתשע"א לכ-16,575 בתשפ"ב. 4.9% מכלל הסטודנטים בישראל, לעומת כ-13% מחלקם באוכלוסייה.

בינלאומיות בהשכלה הגבוהה

- **דירוג ה-OECD:** ישראל נמצאת בין המקומות הראשונים בעולם בשיעור האקדמאים בעלי השכלה על תיכונית ואקדמית בקרב גילאי 25-64.
- **ממשיכים לקדם את הבינלאומיות בהשכלה הגבוהה:** עלייה במספר הפוסט-דוקטורנטים והסטודנטים הבינלאומיים לתארים מתקדמים.

שרת החינוך ויו"ר המל"ג, ד"ר יפעת שאשא ביטון:

"אני מברכת את כל הסטודנטיות והסטודנטים לקראת פתיחת שנת הלימודים האקדמית באקדמיה בישראל מתרחשים תהליכים רבים שמטרתם לחזק ולפתח את המערכת, להנגישה לחלקים נרחבים בחברה הישראלית, הפיכתה ליותר רלוונטית לשוק התעסוקה לצד קידום ופיתוח המחקר, תוך שמירה על מצוינות אקדמית המשך קידום הקמתה של אוניברסיטה בגליל שכבר אושרה במל"ג, תסייע גם כן במימוש מטרות חשובות. אלה, לצד חיזוק אזור הצפון ותושביו. נמשיך לפעול לחיזוק המערכת האקדמית בישראל, המהווה מנוע צמיחה חשוב למשק הישראלי, מייצרת חוקרים ברמה בינלאומית שתורמים למדע ולמחקר העולמי, ומביאה כבוד גדול למדינת ישראל."

פרופ' יוסי מקורי, יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה:

"הנתונים מעידים על גידול בכלל מספרי הסטודנטים במערכת, בפרט מבחינת שיעור הלומדים למקצועות ההייטק הנדרשים למשק ולתעשייה. כמו כן משמח לראות את הגידול המשמעותי בשיעור הנשים הלומדות

מקצועות אלו. גידולים אלו לא היו מתאפשרים ללא המשאבים המשמעותיים שהפנו ות"ת ומ"ג לתחומים אלו ולהענותם של המוסדות לה"ג למשימה זאת.

המערכת האקדמית הישראלית נמצאת במקום טוב ואנו שואפים להמשיך ולחזק את המצוינות המדעית – מחקרית במטרה לשמור על יתרונה התחרותי של האקדמיה הישראלית בזירה הבינלאומית. לשם כך התכנית הרב שנתית הבאה עתידה להתמקד בתחומים העומדים בחזית המחקר העולמי, ובכללם קיימות, מחקר ביו רפואי מתקדם, ביו- קונברגנס, מדעי הנתונים ובינה מלאכותית. אנו נגדיל את המשאבים המיועדים למחקר תחרותי ולתשתיות מחקר, ונפעל לחיזוק קשרי אקדמיה- תעשייה- תעסוקה. כל זאת לצד פעולות שתכליתן להרחיב את הנגישות למוסדות להשכלה גבוהה לכלל האוכלוסיות, בדגש על תחומים בעלי ביקוש וצמיחה".

1. התייצבות במספר הסטודנטים בתשפ"ב

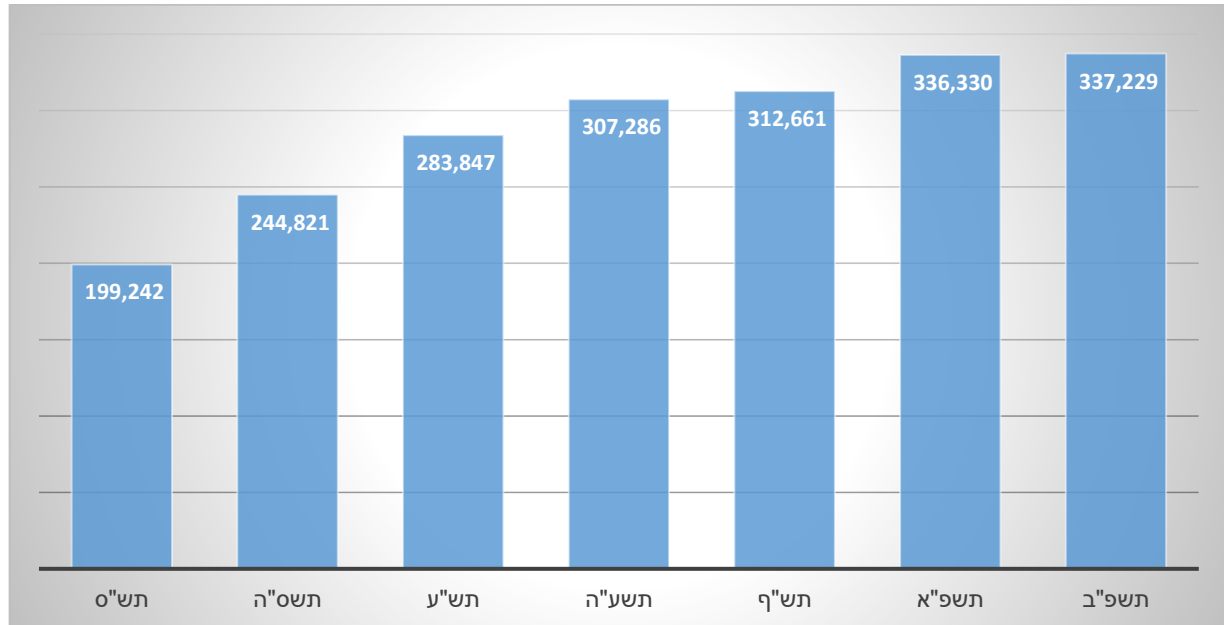
בתשפ"ב ניכרת התייצבות במגמת הגידול של מערכת ההשכלה הגבוהה, זאת לאחר שבשנת תשפ"א נרשמה עלייה משמעותית וחריגה במספר הלומדים במוסדות לה"ג בעקבות מגפת הקורונה.

בתשפ"ב למדו ב-59 המוסדות האקדמיים בישראל 337,230 סטודנטים¹, בהם: 256,175 סטודנטים לתואר ראשון, 68,545 סטודנטים לתואר שני, 11,725 סטודנטים לתואר שלישי ו-785 סטודנטים ללימודי תעודה². לאחר היציבות שאפיינה את מערכת ההשכלה הגבוהה במהלך העשור האחרון, בשנים האחרונות נרשם גידול במספר הסטודנטים הכללי, שהגיע לשיאו כאמור בתשפ"א, עם גידול של כמעט 24,000 סטודנטים. בתשפ"ב חזר לעצמו קצב הגידול הכללי של המערכת ועמד על כ-0.3%, גידול של כ-900 סטודנטים; בתואר הראשון גדל מספר הסטודנטים בכ-1,540 שנבע רובו מגידול במכללות האקדמיות החוץ תקציביות.

¹ נתוני הסטודנטים המופיעים בדוח זה התקבלו מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בתיאום ובהנחיית הוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה.

² הנתונים כוללים את הלומדים באוניברסיטה הפתוחה. נתוני האוניברסיטה הפתוחה אינם כוללים כותבי עבודות: 3,456 בתואר הראשון ו-192 בתואר שני בתשפ"ב. נתונים אלו דווחו לראשונה ע"י האו"פ ללמ"ס בתשע"ט. נתוני הסטודנטים הלומדים תעודות הוראה מתייחסים ללימודי התעודה באוניברסיטאות.

סטודנטים במערכת ההשכלה הגבוהה

ראייה רב-שנתית – סטודנטים לפי רמות תואר

תעודה	תואר שלישי	תואר שני	תואר ראשון	סך הכל	
800	3,910	16,100	68,250	89,060	תש"ן
1,690	6,650	31,340	159,560	199,240	תש"ס
1,200	10,570	50,270	221,810	283,850	תש"ע
1,410	10,890	59,700	235,300	307,300	תשע"ה
1,055	11,720	63,200	232,365	308,340	תשע"ט
945	11,645	63,220	236,850	312,660	תש"ף
960	11,855	68,885	254,630	336,330	תשפ"א
785	11,725	68,545	256,175	337,230	תשפ"ב

סטודנטים לתואר ראשון בשנים תש"ס-תשפ"ב

תשפ"ב		תשפ"א		תש"ף		תש"ע		תש"ס		תחום לימודים
מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	
100.0	211,334	100.0	208,461	100.0	194,273	100.0	178,739	100.0	126,899	סך הכל
18.0	38,006	17.8	37,144	17.7	34,358	23.0	41,171	19.5	24,793	מדעי החברה
17.9	37,753	18.2	38,011	18.4	35,699	17.9	31,918	14.5	18,378	לימודי הנדסה
14.4	30,546	15.0	31,364	15.9	30,885	12.6	22,502	18.0	22,842	חינוך והכשרה להוראה
11.2	23,655	10.9	22,822	10.3	20,105	11.1	19,463	5.3	6,762	עסקים ומדעי הניהול
9.7	20,538	9.6	20,062	9.4	18,302	5.1	9,122	8.5	10,849	מת' סט' ומדעי המחשב
7.0	14,774	6.8	14,106	6.9	13,418	4.6	8,185	4.3	5,406	מקצועות עזר רפואיים
7.6	16,005	7.0	14,575	6.4	12,410	8.8	15,790	7.8	9,932	משפטים
4.6	9,681	5.0	10,351	5.4	10,431	7.9	13,849	13.2	16,718	מדעי הרוח
2.9	6,108	2.9	6,126	3.1	5,932	3.1	5,530	2.0	2,595	מקצועות האומנות והעיצוב
2.9	6,062	2.9	6,048	2.7	5,187	2.6	4,675	2.5	3,119	המדעים הביולוגיים
1.4	3,037	1.4	2,818	1.4	2,704	1.4	2,484	1.7	2,110	המדעים הפיסיקליים
1.0	2,105	1.0	2,040	1.0	2,035	0.8	1,457	1.0	1,214	רפואה
0.9	1,872	0.9	1,823	0.9	1,782	0.9	1,623	1.1	1,399	אדריכלות
0.5	1,192	0.6	1,171	0.5	1,025	0.5	970	0.6	782	חקלאות

הערות:

1. הנתונים לא כוללים את האו"פ.
2. לימודי הנדסה כוללים את התחומים הבאים: הנדסת חשמל ואלקטרוניקה, הנדסת מחשבים ותוכנה, הנדסת מערכות מידע, הנדסה אזרחית, הנדסת מכונות, הנדסה כימית וחומרים, הנדסת תעשייה וניהול והנדסות אחרות.
3. מקצועות האומנות והעיצוב מתייחסים למקצועות שנלמדים במכללות האקדמיות בלבד.

היי טק: הישג מרשים לתכנית הלאומית לחיזוק מקצועות ההנדסה וההיי טק - ות"ת עמדה ביעד הגידול במספר הסטודנטים: מנתוני תשפ"ב עולה כי על אף ההתייצבות במספר הסטודנטים לתואר ראשון בשנה זו, מספר הסטודנטים הלומדים תכניות במתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב המשיך לגדול, והגיע לכ- 20,538 לעומת 9,122 בתחילת העשור. עוד עולה כי לימודי ההנדסה הם מהמסלולים הנלמדים ביותר בישראל בתואר ראשון (37,753 סטודנטים המהווים כמעט 18% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון). לימודי הנדסה עקפו בשנים האחרונות את מדעי החברה שלאורך שנים נחשבו לתחום הלימודים הגדול ביותר בישראל, ובתשפ"ב חלקם של הסטודנטים בתוך כל אחד מהתחומים האלה דומה. משקלול הנתונים עולה כי כאחד מכל ארבעה סטודנטים (כ-28%) בישראל לומד את מקצועות ההנדסה ומדעי המחשב, מתמטיקה וסטטיסטיקה (כ-58,291 סטודנטים מתוך 211,334 סטודנטים לתואר ראשון). בהמשך להחלטת הממשלה מיום 15.1.2017 בנושא "תכנית לאומית להגדלת כוח אדם לתעשיית ההיי טק" ות"ת ומל"ג משקיעות משאבים רבים במטרה לחזק את תחומי ההייטק, בין היתר, על ידי הגדלת מספר הסטודנטים בתחומים הבאים: מדעי המחשב, הנדסת חשמל ואלקטרוניקה, הנדסת מחשבים והנדסת מערכות מידע. בשלב הראשון הקצתה ות"ת כ-700 מיליון ₪ לצורך מימוש מטרות אלו באוניברסיטאות, והיום ניתן לומר שהתכנית נחלה הצלחה גדולה: היעד שקבעה הממשלה היה גידול של 40% במספר הסטודנטים לתואר ראשון בתחומי ההיי טק, ואילו בפועל הגידול הגיע ל-55% בשנים תשע"ו-תשפ"ב.

בשלב השני הקצתה ות"ת עוד כ-150 מיליון ₪ לצורך עיבוי כוח אדם איכותי בתארים מתקדמים בתחומי ההייטק שימש עתודה לסגל העתידי, התאמת מספר חברי הסגל הבכיר והזוטור ועוזרי ההוראה, כפועל יוצא לגידול במספר הסטודנטים, ויצירת תשתית לגידול נוסף במספר הסטודנטים לתואר ראשון בעתיד.

כצעד משלים להגדלת מספר הסטודנטים בתחומי ההיי טק נתנה ות"ת תוספת מכסות למכללות האקדמיות המלמדות תחומים אלו. תוספת המכסות המשמעותית הביאה לעמידה ביעדי הגידולים המבוקשים למקצועות ההיי-טק כבר במהלך התכנית הרב שנתית הקודמת והן המשיכו גם לתכנית הרב שנתית הנוכחית כאשר בשנתיים האחרונות (תקציב תש"פ ותקציב תשפ"א) ניתנה תוספת מכסות בשווי 6 מיליון ₪ בכל שנה לצורך המשך התמיכה בגידול הסטודנטים בתחום.

בנוסף לאמור לעיל, לאור הצלחת התכנית ועמידה ביעדיה, הקצתה ות"ת 30 מיליון ₪ החל משנה"ל תשפ"ג ועד שנה"ל תשפ"ח לטובת הארכת תכנית הייטק לתארים ראשוניים עם עדכון התכנית והרחבת המקצועות לתקצוב.

השינויים הטכנולוגיים מחייבים את העולם האקדמי לעשות את ההתאמות הנדרשות, ובמקום החלוקה המסורתית לפקולטות השונות, האקדמיה פועלת לשבירת מחיצות וליצירת מסלולי לימוד אינטרדיסציפלינריים אשר יקנו כלים מגוונים לבוגריה. כך למשל סטודנטים להייטק, מדעים מדויקים, כלכלה ומנהל עסקים יוכלו לשלב בלימודי התואר גם פילוסופיה, ספרות ואמנות, היסטוריה, לימודי תרבות ועוד.

לימודי רפואה: מספר הסטודנטים בשנה א' ללימודי רפואה בארבע הפקולטות לרפואה באוניברסיטאות עמד בתש"ע על 530 סטודנטים בלבד. בעשור האחרון נעשו מאמצים מיוחדים על מנת לענות על המחסור המשמעותי ברופאים ועל כן נפתחה בתשע"ב הפקולטה הנוספת לרפואה בצפת של אוניברסיטת בר אילן, ובתש"ף נפתחה גם הפקולטה לרפואה באוניברסיטת אריאל. הגידול בפקולטות הקיימות בתוכניות השש שנתיות ופתיחת המסלולים הארבע שנתיים ללימודי רפואה הביא לכך **שבתשפ"ב החלו את לימודי הרפואה 895 סטודנטים** שיצטרפו למערך הרפואי לאחר סיום לימודיהם. מהלכים אלה דרשו כמובן הקצאת משאבים תוספתיים שהופנו לטובת המשימה הלאומית ואין ספק כי גם בשנים הבאות נידרש להמשך הגידול על מנת להיענות לצרכיה של מערכת הבריאות, תוך שיתוף משרדי הבריאות והאוצר וכל הגורמים הרלוונטיים להצלחת המשימה. מהלך נוסף שבוצע בהצלחה בוות"ת בשנה האחרונה היה **סגירת התכניות הבינלאומיות** שהתקיימו בשלוש הפקולטות לרפואה בישראל, ומתשפ"ד לא ירשמו בתכניות אלו סטודנטים חדשים מחו"ל. המהלך, שנרקם בתיאום עם דיקני הפקולטות לרפואה, נועד להגדיל את מספר הסטודנטים הישראליים בתכניות הקיימות ללימודי רפואה ושיש להם פוטנציאל להשתלב במערך הרפואה בסיום הלימודים, במקום הסטודנטים הבינלאומיים שבאים לתקופת הלימודים בלבד ולאחריהם חוזרים לארצות המוצא שלהם.

תכניות לימודים בתחומי העזר הרפואיים: עליה משמעותית של כ-80% חלה גם בנתוני הסטודנטים לתואר ראשון שלמדו תכניות בתחום העזר רפואיים מ-8,185 בתש"ע ל-14,774 בתשפ"ב – עליה זו נבעה בעיקר מהגידול בסטודנטים שלמדו סיעוד מכ-3,000 ל-7,640 באותה תקופה. מתחילת העשור האחרון הוכפל מספר המתחילים ללמוד לימודי סיעוד מכ-1,000 בתש"ע לכ-2,260 בתשפ"ב, וכיום לומדים כ-7,640 סטודנטים לקראת תואר ראשון בסיעוד ב-13 תכניות הפועלות הן באוניברסיטאות והן במכללות. גידול משמעותי זה הוא ביטוי למאמצים המיוחדים שנעשו ע"י מערכת ההשכלה הגבוהה באמצעות הקצאת משאבים תוספתיים ופתיחת תוכניות לימודים נוספות שמטרתם לצמצם את מחסור הקיים במערך הסיעוד.

לימודי משפטים: העליה הגבוהה ביותר שאנו רואים בפילוח הסטודנטים לפי תחום לימודים היא בלימודי משפטים; לאחר ירידה במספר הסטודנטים בתחום זה בעשור האחרון מ-15,790 בתש"ע ל-12,410 בתש"ף, עלה בתשפ"ב מספרם ב-1,430 – גידול של כ-10% בהשוואה לתשפ"א. עליה זו חלה בעיקר במכללות האקדמיות החוץ תקציביות המלמדות תחום זה. גם בלימודי מנהל עסקים ניכרת עליה גבוהה יחסית בשנה האחרונה (833 סטודנטים); לאחר שמספר הסטודנטים שלמדו תחום זה ירד משיא של 23,232 סטודנטים בתשע"ג ל-18,711 סטודנטים בלבד בשנת תשע"ט, מתש"ף עלה מספרם ובתשפ"ב הגיע ל-23,655.

תכנית המאה – מדעי הרוח: בהמשך למגמת הירידה במספרי הסטודנטים לתואר "בוגר" במדעי הרוח בשנים האחרונות, שנמשכה גם בתשפ"א, האיצה ועדת ההיגוי למדעי הרוח בראשותה של פרופ' חביבה פדיה, חברת מל"ג ה-13, את עבודתה והגישה המלצותיה למל"ג וות"ת במרץ 2021. המלצות הוועדה הגדירו את מטרות העל לקידום מדעי הרוח ובכללן חיזוק התחומים השונים במדעי הרוח, העלאת יוקרתו של תחום מדעי הרוח, הצעדת מדעי הרוח לדיאלוג בינתחומי עם כלל המדעים, הנגשת קורסים במדעי הרוח גם

באמצעים מקוונים והרחבת לימודי מדעי הרוח ושיתוף עם דיסציפלינות שונות ובתוכם טבע, טכנולוגיה ומשפט.

המלצות הוועדה שאומצו פה אחד בוות"ת ובמל"ג, מתייחסות ליצירת מקבצי קורסים (מאגדים) במדעי הרוח קוהרנטיים ומובנים ובעלי רציונל מיקוד ברמת התמחות, היוצרים זיקות חדשות בין תחומי ידע, בהיקף של 20 נ"ז לפחות שמטרתן להעשיר את הפקולטות השונות. מטרת המקבצים היא לחזק את מדעי הרוח בקרב סטודנטים שאינם ממדעי הרוח על מנת לפתוח בפניהם צוהר לכל אותם תחומי ידע ו"כישורים רכים" שאינם נפתחים בפניהם בלימודי התואר בתחום שלהם.

כמו כן, ההמלצות מתייחסות להקמת מרח"בים (מדעים, משפטים, מדעי הרוח, מדעי החברה) שהן מסגרות חדשות שיאגמו את המחקר וההוראה בתארים המתקדמים ויקרינו בהיזון חוזר על יצירת תארים ראשוניים מעודכנים. המרכזים יוקמו בפקולטות למדעי הרוח ויהוו מוקד לפעילות בינתחומית בין חוקרים ובין עמיתי מחקר ומלגאים. המרח"בים יהוו מוקד למפגש ולדיון כמו גם מוקד ללמידה מקוונת בין מוסדית ובינלאומית. המרח"בים ישקפו פלורליזם אקדמי, רב תחומיות, גיוון והטרונגניות, על ידי מפגש עם דיסציפלינות אחרות התורמות יחד להתפתחות של תחומים חדשים בחזית המדע. בכל מרכז כזה תהיינה שלוש תכניות לימוד בינתחומיות לפחות, והוא יהיה אבן שואבת לחוקרים וסטודנטים לתארים מתקדמים. הוחלט לאפשר את הקמת המרח"בים באחת משתי דרכים אפשריות: 1. מרכז-על בתוך הפקולטה למדעי הרוח סביב נושא מרכזי במדעי הרוח שמשותף לציודו תחומים נוספים במדעי הרוח. 2. מרכז-על בין פקולטטי שמאפשר שילוב בין דיסציפלינות מפקולטות שונות ומגוונות.

בהמשך להחלטת ות"ת מיום 18.3.2021 ולהחלטת מל"ג מיום 6.4.2021 "תכנית המאה לקידום תחום מדעי הרוח בתכנית הרב שנתית תשע"ז-תשפ"ב", אישרה ות"ת בישיבתה שהתקיימה בתאריך 12.5.2021 את הוצאת הקול הקורא למוסדות להשכלה גבוהה המתוקצבים ע"י ות"ת ליצירת מאגדי קורסים לרכישת אוריינות הומניסטית ולהקמת מרח"בים לקידום מדעי הרוח. בקול הקורא זכו מעל 20 מאגדים ועוד 4 מרח"בים.

2. התייצבות גם במספר המועמדים ללימודי תואר ראשון

מספר המועמדים ללימודי תואר ראשון באוניברסיטאות עלה באופן די רציף עד אמצע שנות האלפיים שבהן הגיע מספרם לכ-39,400. לאחר מגמת ירידה שהסתיימה באמצע העשור הקודם, מספר הסטודנטים בשנים האחרונות החל לעלות באופן מתון, עד שבתשפ"א זינק מספר המועמדים לשיא של 43,910 – גידול של מעל 9,300 סטודנטים בהשוואה לתש"ף, ובתשפ"ב ירד ל-40,117 חזרה למגמה שהייתה לפני תשפ"א. 24,670 מתוך המועמדים לתואר ראשון בתשפ"ב התקבלו ולמדו, שיעור של 62%³.

מספר המועמדים במכללות האקדמיות בתשפ"ב אף הוא ירד לאחר השיא שהגיע אליו בתשפ"א: מ-51,809 בתשפ"א, גידול של כמעט 4,000 בהשוואה לתש"ף, ל-48,189 בתשפ"ב. היחס בין מספר המועמדים שהתקבלו ולומדים לסה"כ מועמדים נמצא במגמת עלייה במרבית השנים והגיע לכ-69% בתשפ"ב. תחומי הלימוד המבוקשים ביותר המוצעים במכללות האקדמיות הם לימודי הנדסה, מדעי החברה, מנהל עסקים, משפטים, מקצועות עזר-רפואיים ומדעי המחשב. משפטים ומנהל עסקים נלמדים ברובם הגדול במכללות החוץ תקציביות, מרבית התכניות במדעי החברה, מדעי המחשב והנדסה נלמדים במכללות המתוקצבות ומקצועות העזר-רפואיים נלמדים בשני סוגי המוסדות. חלקם של המועמדים לתואר ראשון בלימודי הנדסה באוניברסיטאות בתשפ"ב עמד על 19.7% בדומה לחלקם במכללות האקדמיות. במקצועות העזר רפואיים נע מספר המועמדים סביב 9% בשני סוגי המוסדות. לעומת זאת, בתחומים של עסקים ומדעי הניהול ומשפטים חלקם של המועמדים למכללות האקדמיות גבוה יותר בהשוואה לחלקם באוניברסיטאות: עסקים ומדעי הניהול – 18% לעומת 7% ובמשפטים – 10% לעומת 6%. באוניברסיטאות גדול חלקם של מספר המועמדים בתחום מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב בהשוואה לחלקם במכללות האקדמיות: 13.2% לעומת 8.5%. גם במדעי הטבע הכוללים את המדעים הביולוגיים, המדעים הפיסיקליים ולימודי חקלאות, חלקם של מספר המועמדים לאוניברסיטאות גבוה מחלקם במכללות האקדמיות: כ-8% לעומת כ-2%.

הנתונים לגבי תחומי הלימוד שהיו מבוקשים ללימודי תואר ראשון באוניברסיטאות בתשפ"ב נותנים ביטוי מסוים למקצועות המבוקשים בשוק. מדד המשקף את עודף הביקוש בתחום מסוים הוא היחס שבין מספר המועמדים למספר המתחילים ללמוד את אותו התחום. בסעיף זה נפרט את תחומי הלימוד המבוקשים ביותר באוניברסיטאות בתשפ"ב על פי מדדים אלו. הנתונים מוצגים בלוח הבא:

³ מתשפ"ב נתוני המועמדים לאוניברסיטאות כוללים גם את המועמדים לאוניברסיטת רייכמן.

**מועמדים ללימודי תואר ראשון באוניברסיטאות ויחס מועמדים למתקבל ולומד, תשפ"ב
(לפי מקצועות לימוד נבחרים בעדיפות ראשונה)**

יחס מועמדים למתקבל ולומד	התקבלו לעדיפות ראשונה	מועמדים	
1.8	22,536	40,117	מקצוע בעדיפות ראשונה – סך הכל
4.3	558	2,390	מזה: רפואה כללית
3.1	258	803	ארכיטקטורה ובינוי ערים
2.1	735	1,558	מנהל עסקים
2.1	1,788	3,778	מקצועות עזר רפואיים
1.8	657	1,168	הנדסת תעשייה וניהול
1.8	2,385	4,371	מדעי המחשב
1.8	1,307	2,389	משפטים
1.8	785	1,446	כלכלה
1.7	1,517	2,515	הנדסת חשמל ואלקטרוניקה
1.7	559	957	עבודה סוציאלית
1.6	1,187	1,865	המדעים הביולוגיים
1.6	1,378	2,190	פסיכולוגיה
1.3	1,052	1,392	מדעי הרוח הכלליים

הירידה בכ-3,800 המועמדים בתשפ"ב חלה במרבית תחומי הלימוד, למעט עסקים ומדעי הניהול ולימודי משפטים שבהם גדל מספר המועמדים בשל הכללת נתוני אוניברסיטת רייכמן לראשונה בנתוני המועמדים לאוניברסיטאות: בעסקים ומדעי הניהול עלה מספר המועמדים משמעותית בכ-530 מ-2,403 בתשפ"א ל-2,932 בתשפ"ב ובלמודי משפטים עלה בכ-50 מ-2,334 ל-2,389. על אף הירידה ברוב תחומי הלימוד בתשפ"ב, מספר המועמדים בשנה זו גבוה עדיין בהשוואה למספרם בתש"ף, מלבד במקצועות מתחום מדעי הרוח והאמנויות שבהן נראית ירידה בהשוואה לתש"ף. עליות גדולות במיוחד בהשוואה לתש"ף נראות בלימודי הנדסה, מדעי החברה ומתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב: בלימודי הנדסה הגיע מספר המועמדים בתשפ"ב ל-7,895 לעומת 9,478 בתשפ"א ו-7,219 בתש"ף, במתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב הגיע מספרם ל-5,280 בתשפ"ב לעומת 5,372 בתשפ"א ו-4,560 בתש"ף, ובמדעי החברה הגיע מספרם ל-8,633 בתשפ"ב לעומת 8,942 בתשפ"א ו-6,757 בתש"ף. הגידול במדעי החברה ובמדעי המחשב נובע מהכללת נתוני אוניברסיטת רייכמן לנתוני האוניברסיטאות, אך בלימודי הנדסה הגידול התרחש באוניברסיטאות המתוקצבות בלבד.

גם במכללות האקדמיות ירד מספר המועמדים לתואר ראשון ברוב תחומי הלימוד מ-51,809 בתשפ"א ל-48,189 בתשפ"ב – ירידה של 3,620, ובדומה לאוניברסיטאות, גם במכללות האקדמיות ישנם תחומי לימוד שעל אף הירידה, עדיין ניכרת בהם עליה בהשוואה לנתון בתש"ף. דוגמא לכך הם לימודי הנדסה שירדו ב-250 בהשוואה לתשפ"א אך עלו בהשוואה לתש"ף ב-1,181 – מספר המועמדים בהם בתשפ"ב הגיע ל-9,452.

גם בלימודי משפטים נראה דפוס דומה: בתשפ"ב הגיע מספר המועמדים בתחום זה ל-4,821 לעומת 4,950 בתשפ"א ו-4,368 בתש"ף. תחומי הלימוד שבהם נראית עליה במספר המועמדים בתשפ"ב הם במקצועות העזר רפואיים: 4,192 לעומת 4,011 בתשפ"א וחינוך: 3,575 לעומת 2,920 בתשפ"א, זאת בהמשך להרחבת תכניות הלימודים בתחומים אלו במכללות החוץ תקציביות.

3. נשים - תחומי לימוד לתואר ראשון

- בראייה רב שנתית – המשך הגידול בחלקן של הנשים בכלל רמות התואר
- הכפלת מספר הסטודנטיות הלומדות מדעי המחשב (לרבות מתמטיקה וסטטיסטיקה)
- גידול משמעותי במספר הסטודנטיות הלומדות הנדסה

הגידול המרשים במקצועות ההיי טק בא לידי ביטוי גם בנתוני הנשים שלומדות מקצועות אלו: מאז תחילת העשור גדל פי 2.6 מספרן של הסטודנטיות הלומדות תואר ראשון במדעי המחשב (לרבות מתמטיקה וסטטיסטיקה) מ-2,622 ל-6,844 בתשפ"ב. גידול משמעותי של 43% נרשם גם בלימודי הנדסה: מ-8,581 סטודנטיות בתש"ע ל-12,310 סטודנטיות בתשפ"ב. גידולים אלו הם גם תוצאה של התכנית הכללית לחיזוק מקצועות ההיי טק של ות"ת ומל"ג, שבמסגרתה מושקעים תמריצים כספיים למוסדות לטובת חלוקת מלגות ומענקים לסטודנטיות, סדנאות חשיפה למקצועות היי-טק, וכן במתן מעטפת תמיכה הכוללת שיעורי תגבור וליווי אישי. בסך הכל, עלה חלקן של הסטודנטיות הלומדות את מקצועות ההיי טק בלבד בקרב הסטודנטים (בתחומי המתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב, הנדסת חשמל ואלקטרוניקה והנדסת מערכות מידע) בשנים תשע"ו-תשפ"ב מ-24% ל-29%.

לאחר העליה הגדולה במספר הסטודנטים לתואר ראשון שהיינו עדים לה בתשפ"א, בתשפ"ב אנו רואים התייצבות במספרם; בקרב הסטודנטיות לתואר ראשון חלה עליה קלה של כ-2% בתשפ"ב - כ-2,400 סטודנטיות סה"כ. תחומי הלימוד שבהם נראית עליה משמעותית הם: משפטים (+900 סטודנטיות), עסקים ומדעי הניהול (+870), מדעי החברה (+670) ומקצועות עזר רפואיים (+610).

סטודנטיות לתואר ראשון לפי תחום לימודים – לאורך העשור תש"ע-תשפ"ב

תשפ"ב	תשפ"א	תש"ף	תשע"ה	תשע"ג	תש"ע	
123,408	121,051	113,002	109,758	106,596	97,955	סה"כ
23,474	24,381	24,282	23,908	21,292	17,793	חינוך והכשרה להוראה
26,299	25,627	23,705	25,684	27,544	27,222	מדעי החברה
14,352	13,482	11,730	11,461	11,809	9,180	עסקים ומדעי הניהול
12,310	12,008	10,984	8,423	8,152	8,581	לימודי הנדסה
10,167	10,642	10,572	12,095	12,066	11,910	מדעי הרוח ומקצועות האומנות והעיצוב
12,258	11,651	11,063	9,424	8,038	6,756	מקצועות עזר רפואיים
9,795	7,893	6,775	8,059	7,949	7,695	משפטים
6,844	6,784	6,144	3,701	3,154	2,622	מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב
4,235	4,223	3,613	3,320	3,091	2,985	המדעים הביולוגיים
1,357	1,281	1,257	1,106	1,054	926	אדריכלות
1,367	1,246	1,211	1,088	980	804	רפואה
1,292	1,189	1,107	906	886	899	המדעים הפיזיקליים
658	644	559	584	581	582	חקלאות

* הנתונים לא כוללים את האו"פ.

• נשים מהוות כ-60% ממספר הסטודנטים באקדמיה

חלקן של הנשים מבין הסטודנטים עמד בתשפ"ב על 59%, לאחר עלייה משמעותית בהשתתפותן בלימודים אקדמיים, בעיקר בשנות התשעים. הנשים מהוות כיום רוב בכל אחד מהתארים: בתואר הראשון – 58%, בתואר השני – 65% ובתואר השלישי – 53%. גידול מרשים על פני השנים חל בהשתתפותן של נשים בלימודים לתארים מתקדמים: בשנת תש"ן חצה שיעורן של הנשים בקרב הלומדים לתואר שני את ה-50% ובתשפ"ב הגיע, כאמור, שיעורן ל-65%. העלייה בשיעור הנשים נובעת בין היתר מהרחבת התכניות לתואר שני במכללות האקדמיות הכלליות ובמכללות האקדמיות לחינוך, שבהן הגיע שיעור הנשים ל-69% ול-83% בהתאמה. שיעור הנשים בקרב הסטודנטים לתואר שלישי חצה לראשונה את ה-50% בסוף שנות התשעים ועלה בשנים האחרונות עד שהגיע ל-53% בתשפ"ב.

ראייה רב שנתית – גידול בשיעור הנשים באקדמיה

תשפ"ב	תשפ"א	תש"ף	תש"ע	תש"ס	תש"ן	
58.4	58.1	58.2	54.8	57.4	53.6	תואר ראשון
64.7	63.9	62.9	58.4	57.8	50.3	תואר שני
53.3	53.3	53.8	52.7	51.1	41.3	תואר שלישי

התכנית להוגנות מגדרית להגדלת ייצוגן של הנשים בקרב הסגל האקדמי

במקביל לפעולות לעידוד נשים ללימודי היי טק, ות"ת ומל"ג פועלות להגדלת ייצוגן של הנשים גם בקרב הסגל האקדמי הבכיר והמנהל האקדמי הבכיר במוסדות להשכלה גבוהה. לשם כך התקבלה שורה של החלטות לקידום הנושא בהתאם להמלצות ועדות היגוי בראשות פרופ' רבקה כרמי, לשעבר נשיאת אוניברסיטת בן-גוריון, ובראשות פרופ' רות ארנון, לשעבר נשיאת האקדמיה הישראלית הלאומית למדעים.

בשנת 2019 מונתה לעמוד בראש ועדת ההיגוי והשיפוט לקידום הוגנות מגדרית של מל"ג/ות"ת פרופ' יונינה אלדר ממכון ויצמן. התכנית לקידום הוגנות מגדרית שגובשה ע"י הוועדה והתקבלה לאחרונה, הולמת את העקרונות שנקבעו לקידום נשים לתפקידי סגל בכיר ומתבססת על המלצות ועדות ההיגוי, שעיקרן העלאת המודעות להוגנות מגדרית במוסדות להשכלה גבוהה וגיוס וקידום נשים בסגל האקדמי בכלל, ובפרט בתחומים בהם ייצוג הנשים נמוך במיוחד, כמו בתחומי המדעים המדויקים ובתחומי ההנדסה השונים.

להלן עיקרי התכנית:

✓ פורסם **מדד "קו המשווה" המבוסס על תפוקות לקידום הוגנות מגדרית** במוסדות המתוקצבים ע"י ות"ת לשנים תשפ"א-תשפ"ה – מדד "קו המשווה" – שגובש על-ידי צוות מתוך ועדת ההיגוי והשיפוט של מל"ג/ות"ת: פרופ' רות הלפרין קדרי, פרופ' נעמה שפי ופרופ' מיכל בר-אשר סיגל. מטרת המדד לתמרץ את המוסדות לבחון את האתגרים העומדים בפניהם בתחום ולפעול להגדלת ייצוג הנשים בסגל האקדמי הבכיר, במוקדי קבלת החלטות ובקרב בעלי תפקידים אקדמיים בכירים וחברי ועדות קידום וגיוס במוסדות, כאשר בטווח הארוך היעד הוא השגת שוויון מגדרי פריטטי בין נשים וגברים בסגל הבכיר ובתפקידים הבכירים במוסדות. המוסדות שישתתפו בתכנית יתוקצבו בהתאם למידת הצלחתם לעמוד ביעדים השנתיים שהוגדרו מראש על-ידם ושאושרו ע"י ועדת ההיגוי והשיפוט לקידום הוגנות מגדרית של מל"ג/ות"ת. כל האוניברסיטאות ו-21 מכללות אקדמיות מתוקצבות הגישו בתשפ"א ובתשפ"ב תכניות אסטרטגיות במסגרת המדד. בתשפ"א אושרו ופעלו 8 תכניות באוניברסיטאות ו-6 תכניות במכללות, ובימים אלה נבדקות על-ידי ועדת ההיגוי והשיפוט של מל"ג/ות"ת התכניות שהוגשו בשנה"ל תשפ"ב.

- ✓ קביעת קריטריונים לתפקיד היועצות לנשיא/ה להוגנות מגדרית – על מנת למצב את מעמדן של היועצות במוסדות להשכלה גבוהה, הגדירה ועדת ההיגוי את סמכויות היועצות, את תקופת כהונתן ואת כפיפותן לנשיאי המוסדות ועוד. כמו כן, קבעה ועדת ההיגוי כי על היועצת להיות בעלת פרופיל אקדמי בכיר והיא פועלת לעידוד המוסדות להעניק גמול תפקיד ליועצות, וכל זאת כתנאי סף להשתתפות במדד "קו המשווה". בנוסף, החל מתשפ"ב עמידת המוסדות בקריטריונים שנקבעו מהווה תנאי לקבלת התקצוב לפעילות היועצת.
- ✓ **מלגות לפוסט דוקטורנטיות מצטיינות** - בשנים האחרונות עמד גובה המלגה על סך של 30-40 אלף דולר לשנה למשך שנתיים, כשגובה המלגה נקבע בהתאם למצבה המשפחתי של המועמדת, והחל מתשפ"ג עומד גובה המלגה על 36 אלף דולר לשנה למשך שנתיים. במסגרת התכנית ממומנות מדי שנה ע"י ות"ת עד 20 מלגות חדשות. בשנה"ל תשפ"א ותשפ"ב, כתוצאה משיתוף פעולה עם קרן צוקרמן, חולקו 30 מלגות. עוד יצוין, כי לתכנית זו ניתן להגיש גם מועמדות שהתקבלו לפוסט-דוקטורט במסלול המשולב, שחלקו מתקיים בארץ וחלקו בחו"ל וזאת במטרה לאפשר למועמדות מצטיינות לקיים השתלמות פוסט-דוקטורט איכותית תוך צמצום הקשיים הכרוכים בהעברת המשפחה לחו"ל לתקופת השתלמות וכדומה.
- ✓ **מלגות לדוקטורנטיות ולסטודנטיות מצטיינות לתואר שני מחקרי בתחומי ההיי-טק** - גובה המלגה לדוקטורנטיות עומד על כ-60 אלף ₪ לשנה למשך שלוש שנים, וגובה המלגה לסטודנטיות לתואר שני עומד, גם הוא, על 60 אלף ₪ לשנה, למשך שנתיים. בשתי התכניות מחולקות עד 10 מלגות חדשות בשנה.
- ✓ **תקציב תחרותי לתמיכה בפרויקטים רוחביים לקידום הוגנות מגדרית באקדמיה**, לרבות התמקדות בעידוד יציאת נשים לפוסט-דוקטורט והחזרתן וקליטתן בארץ.
- ✓ **עדכון נהלים והנחיות** – מתן דגש והתייחסות לנתונים, הגשות ושילובן של נשים במסגרות האקדמיות השונות: תקנוני מלגות (אלון, מעוף וכד'); הנחיות לפתיחת תכנית לימודים חדשה; דוחות להערכת איכות עצמית וכד'; נהלי הוועדות העליונות למינוי פרופסורים.
- ✓ **המשך העלאת המודעות להוגנות מגדרית במערכת ההשכלה הגבוהה**, לרבות המשך הגשת דוחות מגדריים שנתיים ע"י המוסדות.

4. הנגשת ההשכלה הגבוהה בפריפריה

- בשנת תשפ"ב כ-64,940 סטודנטים הגיעו מיישובים הממוקמים באשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים (בהם ישובים ערבים וחרדים).
- תוך 5 שנים גידול של כ-18,000 סטודנטים שהגיעו מיישובים הממוקמים באשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים (אשכולות 1-4).
- 38% מהסטודנטים לתואר ראשון במכללות המתקצבות ע"י ות"ת מגיעים מהאשכולות 1-4 בדומה לחלקה של כלל האוכלוסייה המתגוררת באשכולות אלו.

סטודנטים לתואר ראשון לפי סוג מוסד ואשכול חברתי-כלכלי, תשפ"ב

אשכול חברתי-כלכלי (אחוזים)					סך הכל		
10-9	8-7	6-5	4-3	2-1	אחוזים	מספרים מוחלטים	
21.7	25.5	17.5	23.5	9.2	100.0	198,752	סך כל הסטודנטים
30.1	26.8	15.2	19.2	5.5	100.0	88,661	אוניברסיטאות
15.5	24.3	20.2	26.6	11.3	100.0	73,051	מכללות מתקצבות ע"י ות"ת
14.0	24.8	17.9	27.7	13.9	100.0	37,040	מכללות חוץ תקציביות

הערות:

1. הנתונים לא כוללים את האוניברסיטה הפתוחה והמכללות לחינוך שאינן בתקצוב ות"ת.
2. נתוני המכללות המתקצבות ע"י ות"ת כוללים את הסטודנטים במכללות האקדמיות לחינוך המתקצבות ע"י ות"ת.
3. נתוני סה"כ כוללים את הסטודנטים שלא קושרו לאשכול חברתי-כלכלי.

הגידול החד במספר הסטודנטים בעשורים האחרונים בא לידי ביטוי בעיקר בהישגים משמעותיים בהרחבת הנגישות להשכלה גבוהה בקרב האוכלוסייה המתגוררת בפריפריה ובקרב קבוצות אוכלוסייה חלשות. עיבוד מיוחד של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בודק את האשכול החברתי-כלכלי של יישוב המגורים של הסטודנט בעת שלמד בכיתה י"ב.

מהנתונים עולה כי בין השנים תשע"ז-תשפ"ב חל גידול של כ-18,120 סטודנטים המגיעים מאשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים 1-4 (בהם יישובים ערבים וחרדים), כך שבשנת תשפ"ב כ-64,940 סטודנטים, כשליש מסך הסטודנטים לתואר ראשון הגיעו מיישובים הממוקמים באשכולות אלו.

הנגשת ההשכלה הגבוהה לפריפריה הגאוגרפית באה לידי ביטוי בעיקר בשיעור הסטודנטים לתואר ראשון במכללות המתוקצבות ע"י ות"ת בהן כ-38% מהסטודנטים לתואר ראשון הגיעו מיישובים הממוקמים באשכולות 1-4. נתון זה דומה לחלקה של האוכלוסייה המתגוררת באשכולות אלו שעמד על כ-40%.

פיתוח המכללות האקדמיות הביא לגידול משמעותי במספר הלומדים במוסדות אקדמיים במחוזות דרום וצפון במהלך העשורים האחרונים. בתשפ"ב כרבע מהסטודנטים לתואר ראשון למדו במוסדות הלימוד הקיימים במחוזות הצפון והדרום (9.8% במחוז הצפון ו-14.3% במחוז הדרום). מספר הלומדים במחוז הצפון גדל כמעט פי שלושה בהשוואה לתחילת שנות ה-2000, בעיקר כפועל יוצא מהרחבת התוכניות הקיימות במכללות האקדמיות בצפון ופתיחת תכניות לימודים חדשות. שינוי משמעותי זה במפת ההשכלה הגבוהה של ישראל, שהתרחש בשני העשורים האחרונים, לא היה מתאפשר אלמלא הפניית המשאבים התקציביים המשמעותיים שנדרשו לכך אל שני מחוזות הפריפריה.

יש לציין כי חלקם של הסטודנטים לתואר ראשון שלמדו במחוז חיפה ירד בשנה האחרונה מ-12.1% ל-10.6% ובמקביל עלה חלקם של הסטודנטים שלמדו במחוז תל אביב בכ-2%.

ראייה רב שנתית – סטודנטים לתואר ראשון לפי מחוז המוסד

מחוז	תש"ן	תש"ס	תש"ע	תשפ"א	תשפ"ב
מספרים מוחלטים – סה"כ	55,250	126,900	178,740	208,461	189,620
אחוזים – סה"כ	100	100	100	100	100
צפון	..	5.3	9.2	9.1	9.8
חיפה	21.7	17.9	13.8	12.1	10.6
תל-אביב	42.8	31.5	30.9	30.2	32.3
מרכז	4.1	15.9	17.4	18.7	17.5
ירושלים	22.7	15.5	13.4	15.6	15.5
דרום	8.7	13.9	15.3	14.3	14.3

הנתונים לא כוללים את האו"פ

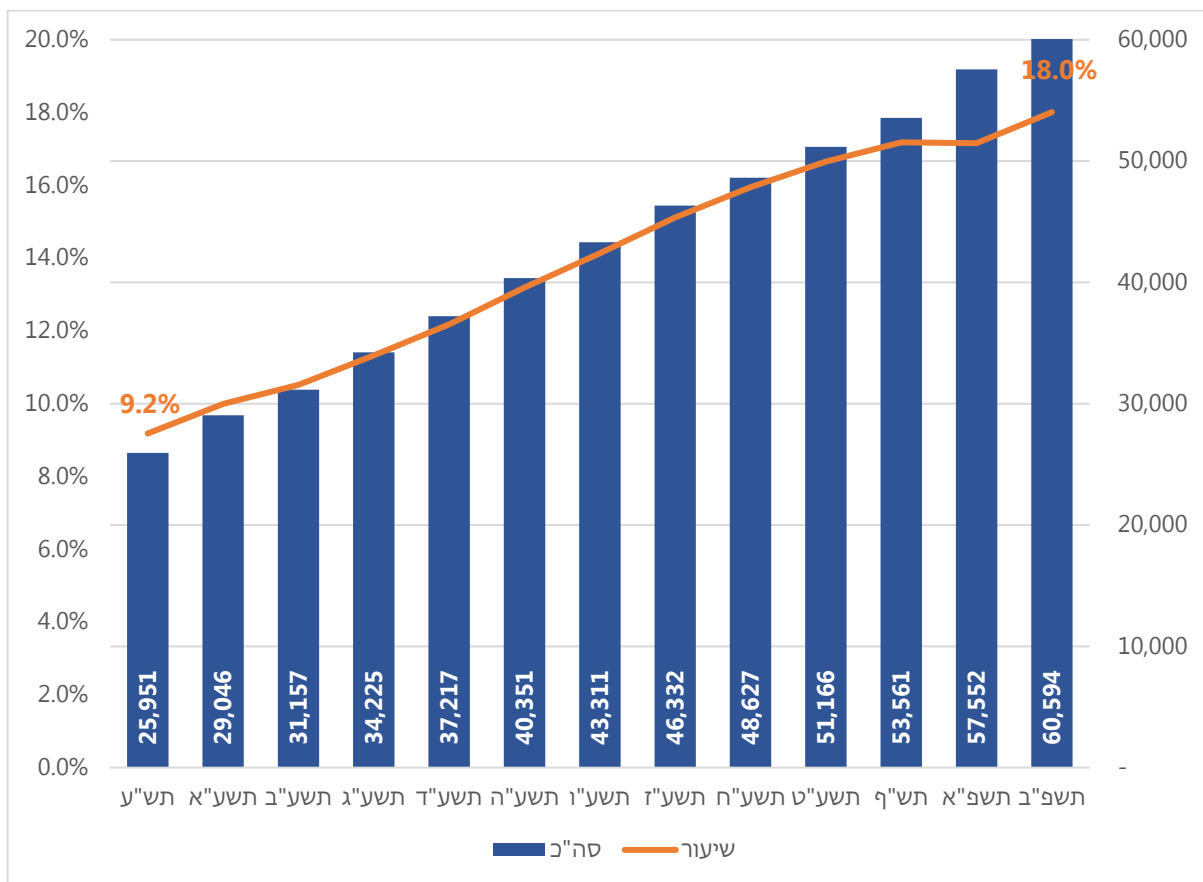

5. הנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית – מעל 60,000 סטודנטים ערבים במערכת ההשכלה הגבוהה

כ-60,600 סטודנטים מהחברה הערבית שהם 18% מכלל הסטודנטים בישראל, לעומת כ-21% מחלקם באוכלוסייה.

- מתחילת העשור הקודם – גידול של כ-133% במספר הסטודנטים מהחברה הערבית
- תואר ראשון – גידול של 115% במספר הסטודנטים
- תואר שני – גידול של 257% במספר הסטודנטים
- תואר שלישי – גידול של 140% במספר הסטודנטים

ראיה רב שנתית לאורך עשור: מספר הסטודנטים מהחברה הערבית עלה פי שניים ויותר

בתשפ"ב עלה לראשונה מספר הסטודנטים הערבים מעל 60,000 וגדל ב-133% בהשוואה לתחילת העשור הקודם. בשנת תשי"ע מספרם של הסטודנטים הערבים לתואר ראשון היה 22,268 בלבד, והם היוו כ-10% מהסטודנטים לתואר ראשון בישראל. בשנת תשפ"ב למדו 47,936 סטודנטים ערבים לתואר ראשון בישראל והם היוו 18.7% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון.

בתואר השני חל בין השנים תש"ע-תשפ"ב גידול של 257% במספר הסטודנטים הערבים. אם בתש"ע למדו בישראל רק 3,270 סטודנטים ערבים לתואר שני, שהיוו 6.5% בלבד מסך הסטודנטים לתואר שני בישראל, עד תשפ"ב גדל מספרם ל-11,665 וחלקם בקרב כלל הסטודנטים לתואר שני עלה ל-17%. משנת תש"ע ועד תשפ"ב חל גידול משמעותי של 140% גם בקרב הלומדים לתואר שלישי, כך שבשנת תשפ"ב למדו בישראל 993 דוקטורנטים ערבים – 8.5% מכלל הדוקטורנטים בישראל, לעומת 413 סטודנטים בלבד בשנת תש"ע.

ראייה רב שנתית – פילוח הסטודנטים הערבים לפי תארים

תואר ראשון	תואר שני	תואר שלישי	סה"כ
22,268	3,270	413	25,951
24,346	4,243	457	29,046
25,843	4,847	467	31,157
28,481	5,233	511	34,225
30,969	5,692	556	37,217
33,571	6,165	615	40,351
35,758	6,929	624	43,311
37,441	8,197	694	46,332
39,160	8,708	759	48,627
41,087	9,251	828	51,166
43,454	9,252	855	53,561
45,856	10,735	961	57,552
47,936	11,665	993	60,594

הגידול בשילוב הסטודנטים מהחברה הערבית הוא תוצאה של תכנית הוליסטית מקיפה שמפעילה ות"ת החל בשלב התיכון ועד הלימודים לתארים מתקדמים.

מספר הסטודנטים מהחברה הערבית באקדמיה יותר משהכפיל עצמו במהלך העשור האחרון ועומד כיום על כ-60,600 סטודנטים. גידול משמעותי זה הינו, בין היתר, תוצאה של תכנית הוליסטית ורחבת היקף שמופעלת על ידי ות"ת ומל"ג בעשר השנים האחרונות. התכנית מתחילה בשלב התיכון עם חשיפה לאקדמיה וממשיכה בתמרוץ ובתגבורים על פני רצף השלבים בתוך האקדמיה, החל במכינות הקדם אקדמיות, דרך התואר הראשון, המשך בתמיכה בתארים המתקדמים – תואר שני, תואר שלישי ופוסט דוקטורט ועד למינוי אנשי סגל אקדמי במוסדות.

בשלב לימודי התיכון פועלת "תכנית רואד" של המל"ג ב-72 ישובים ומעניקה חשיפה, מידע, וסיוע בבחירת תחום לימודים לאקדמיה לתלמידים מ-230 בתי ספר תיכון בחברה הערבית, לרבות תמיכות בקורסים

רלוונטיים (כגון: פסיכומטרי, הכנה למבחני יעל בעברית ולמבחני אמיר באנגלית), סיורים באקדמיה ויריד השכלה גבוהה בשיתוף עם המוסדות בתוך הישובים.

במסגרת הלימודים במכינות הקדם אקדמיות ובלמודי התואר הראשון מופעלות תכניות תמיכה ייעודיות עבור החברה הערבית לצורך צמצום נשירה ושיפור ההישגים האקדמיים, הכוללות תגבורים בשפה (עברית ואנגלית) וכן תמיכות אקדמיות רחבות, לצד תמיכות כלכליות וחברתיות.

התמיכה המשמעותית בתואר הראשון ניתנת בעיקר בשנה"ל הראשונה לתואר מאחר וזוהי שנה רצופת אתגרים, אשר הצלחה בה מקטינה את שיעורי הנשירה ומגדילה משמעותית את הסיכוי להצליח בכל התואר. עוד בתואר הראשון, בתקצוב ות"ת ובשיתוף המשרד לשוויון חברתי, מוענקת מלגת 'אירתקא' (המופעלת על ידי פרי"ח). המלגה מוענקת לכ-2,200 סטודנטים בשנה, מתוכם 850 סטודנטים חדשים המתחילים שנה א' בכל מחזור. המלגה מלווה את הסטודנטים לכל אורך התואר. הסטודנטים נבחרים על בסיס מצב סוציו אקונומי ותחומי לימוד מועדפים, בכדי להביא לגיוון בתחומי הלימוד הנדרשים בשוק התעסוקה הישראלי ויש בהם תת ייצוג של החברה הערבית, בין היתר תחומי ההיי טק, פסיכולוגיה ואף בתחומי האמנות. גיוון תחומי הלימוד מתבצע באמצעות מגוון תכניות של ות"ת, כגון רואד, המסלולים הייעודיים להנדסה במכינות וכן תכנית הישגים להיי טק, המביאה צעירים מהפריפריה, לרבות מהחברה הערבית בהיקפים רחבים, לתחומי ההיי טק.

כמו כן הוקמו במוסדות האקדמיים בתקצוב ות"ת מרכזי קריירה ייעודיים עבור החברה הערבית במוסדות, המסייעים בהכנה לשוק התעסוקה. ות"ת תומכת גם בעידוד מצוינות ומעניקה מלגות הצטיינות לתארים מתקדמים בהיקף רחב בקרב החברה הערבית, לרבות בתואר השני המחקרי, בתואר השלישי ובפוסט דוקטורט וכן תומכת בקליטת אנשי סגל אקדמי מצטיין מקרב החברה הערבית.

מלגות מעוף לקליטת חברי סגל אקדמי מצטיין מהחברה הערבית: בעשור האחרון (תשע"ג-תשפ"ב) הקצתה ות"ת כ-55 מלגות מעוף בסך של כ-37 מיליון ש"ח לחברי סגל אקדמי מצטיינים מהחברה הערבית. מלגות "מעוף" מיועדות למדענים צעירים מצטיינים, בני החברה הערבית. מטרתן לאפשר לזוכים להיקלט במוסדות להשכלה גבוהה המתקצבים ע"י ות"ת בישראל, אוניברסיטאות ומכללות אקדמיות, מעבר למסלולים הקיימים, דרך תוספת תקנים ייעודית. המוסדות מתחייבים לקלוט את המלגאים כחברי סגל במשרה מלאה בתום תקופת המלגה.

שילוב סטודנטים בדואים באקדמיה בישראל: בהמשך להחלטת ממשלה מספר 2397 מיום 12.2.2017 בנושא "תכנית לפיתוח כלכלי חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב 2017-2021", החליטה ות"ת לעודד את המוסדות להשכלה גבוהה להגדיל את מספר הסטודנטים הבדואים בנגב הנקלטים בשנה א' של התואר הראשון עד לסוף התכנית הרב שנתית, בשיעור של 75% ביחס למספרם בשנה"ל תשע"ו. בהתאם לכך, יעד מספר הסטודנטים לשנה א' עד לתשפ"ב הוא כ-1,500 סטודנטים לפחות, בדגש על קליטה איכותית בתואר ועל מקצועות מוטי תעסוקה. בתשפ"א התחילו ללמוד בשנה א' כ-1,200 סטודנטים בדואים וכ-4,120 סטודנטים למדו תואר ראשון בכל המוסדות להשכלה גבוהה.

בהמשך להחלטת הממשלה פעל צוות מקצועי משותף של נציגי ות"ת/מל"ג ונציגי משרדי הממשלה הרלבנטיים: אגף התקציבים באוצר, משרד החקלאות (מנהלת הבדואים) והמועצה הלאומית לכלכלה שבמשרד ראש הממשלה, לגיבוש מדיניות בנושא. לאחר תהליך למידה וחשיבה מקיף המליץ הצוות על שילוב

הסטודנטים הבדואים במערכת האקדמית המתקצבת הקיימת ובתכניות הרגילות עם כלל הסטודנטים תוך מתן מענה הוליסטי לצרכים הייחודיים של הסטודנטים מהחברה הבדואית בנגב.

תכנית ייעודית לחברה הבדואית בנגב – שער לאקדמיה: נבחנו מספר מודלים לרבות תכנית הפיילוט "שער לאקדמיה" שהחלה בתשע"ו במכללה האקדמית ספיר המאפשרת הכנה נפרדת להשתלבות באקדמיה יחד עם יצירת נקודות מפגש עם כלל הסטודנטים, על מנת לצמצם חששות וניכור בקרב שני הצדדים ועל מנת לאפשר השתלבות מיטבית בהמשך. התכנית מקנה התנסות בפועל בלימודים האקדמיים וכן הכנה לקראת שילוב איכותי בלימודי התואר הראשון במגוון תחומי לימוד ע"י מעטפת סיוע רחבה ומותאמת הכוללת סיוע לימודי, תגבור שפתי, חונכות חברתית ואישית, סיוע כלכלי ותכניות קיץ. בהתאם לכך החליטה ות"ת/מל"ג על הרחבת פיילוט "שער לאקדמיה" למספר מוסדות אקדמיים מובילים בנגב המתקצבים ע"י ות"ת החל מתשע"ט, תוך שמירה על העקרונות שעלו כהכרחיים מהמחקר המלווה ומהידע שנצבר במהלך שנות הפיילוט. בנוסף לתכנית שער לאקדמיה, ניתן כמובן להשתלב בלימודים האקדמיים גם בדרכי הקבלה הרגילות, כמו יתר הסטודנטים.

בשנת תשפ"ג תוארך התכנית למחזור חמישי אשר תאפשר קליטה של כ-465 סטודנטים חדשים בתכנית וילמדו בה סה"כ כ-1,500 סטודנטים מחמשת המחזורים. במקור, לטובת התכנית הראשונית הוקצה תקציב של כ-225 מיליון ש"ח למשך שלושה מחזורים (תשע"ט-תשפ"א), מזה חלקה של ות"ת 130 מיליון ש"ח והיתר תוספת תקציב ייעודית של משרדי האוצר, חקלאות וחינוך. במרץ 2022 החליטה ות"ת להאריך התכנית לשנה"ל תשפ"ג בעלות המוערכת בסך 37 מיליון ש"ח הכוללת השתתפות של רשות הבדואים לפי החלטת ממשלה מס' 1279.

6. התכנית למצוינות בקרב יוצאי אתיופיה**גידול של פי 1.5 במספר הסטודנטים יוצאי אתיופיה**

תשפ"ב	תשפ"א	תש"ף	תשע"ט	תשע"ח	תשע"ז	תשע"ו	תשע"ה	
4,522	4,316	4,092	3,996	3,800	3,591	3,287	2,937	סה"כ סטודנטים יוצאי אתיופיה
3,965	3,782	3,604	3,567	3,377	3,194	2,903	2,608	תואר ראשון

התכנית הרב שנתית הציבה יעד להגדלת מספר הסטודנטים יוצאי אתיופיה בתואר הראשון, כך ששיעורם מקרב הסטודנטים יעמוד עד לסיום התכנית הרב שנתית, תשפ"ב, על כ-1.7%, בדומה לשיעורם באוכלוסייה. בשנת תשפ"ב עמד מספר הסטודנטים יוצאי אתיופיה לתואר ראשון על 3,965 המהווים 1.5% מכלל הסטודנטים, קרוב להשגת היעד. זאת, לאחר שמספר הסטודנטים יוצאי אתיופיה גדל פי 1.5 במהלך שנות התכנית הרב שנתית מ-2,937 בתשע"ה ל-4,522 בתשפ"ב.

מתשע"ז החלה ות"ת לראשונה בגיבוש תכנית הנגשה מקיפה להנגשת ההשכלה הגבוהה ליוצאי אתיופיה. עד לשנה זו הטיפול בנושא היה באחריות מנהל הסטודנטים שבמשרד הקליטה. לטובת הנושא פועלת בוות"ת ועדת היגוי להנגשת ההשכלה הגבוהה ליוצאי אתיופיה, בראשות פרופ' שפרה שגיא. הוועדה מורכבת מנציגי ציבור ואנשי אקדמיה, ברובם יוצאי אתיופיה.

במהלך עבודתה מיפתה ועדת ההיגוי את החסמים העיקריים בהשתלבות יוצאי אתיופיה במערכת ההשכלה הגבוהה והמליצה לוות"ת על שורה של צעדים מתוך תפיסת הנגשה הוליסטית, החל מהשלבים הטרומים אקדמיים. התכנית כוללת מידע והכוון להשכלה גבוהה בישובים, סיוע בהסרת חסמים לעמידה בתנאי הקבלה, מעטפת לימודית וכלכלית לתלמידי המכינות הקדם אקדמיות, כמו גם תגבורים אקדמיים וכלכליים במהלך לימודי התואר הראשון, כל זאת לטובת הגדלת שיעור המתקבלים ושיעור הבוגרים בתואר הראשון. בנוסף, בהמשך להחלטת הממשלה בנושא העברת האחריות ממשרד העלייה והקליטה למל"ג-ות"ת, ות"ת מחלקת החל משנה"ל תש"ף מלגות לסיוע כלכלי בגובה 10,000 ש"ח לתואר ראשון ושני (מלגות מרום) לסטודנטים יוצאי אתיופיה אשר נמצאים מעל 15 שנים בארץ. החל משנת הלימודים תשפ"ב הצטרפו למערך מלגות זה סטודנטים בכלל המכללות האקדמיות לחינוך.

במקביל לכל אלה וכאלמנט מרכזי ועדת ההיגוי מובילה תפיסת מצוינות ומנהיגות, הכוללת תמיכה ועידוד סטודנטים מצטיינים, לכל אורך רצף התארים, מהתואר הראשון, דרך התואר השני המחקרי, הדוקטורט, פוסט דוקטורט ועד לתכניות קליטת אנשי סגל אקדמי יוצאי אתיופיה במוסדות להשכלה הגבוהה. התכנית מאפשרת להאיר את קהילת יוצאי אתיופיה מזווית של מצוינות על מנת לממש את הפוטנציאל האקדמי והחברתי הטמון בסטודנטים.

החלטות הוועדה הינן ברוח אבני היסוד שהוגדרו בהחלטות הממשלה מספר 1300 ומספר 324 בנושא "מדיניות ממשלתית לקידום שילובם של אזרחי ישראל ממוצא אתיופי בחברה הישראלית" מיום

31.7.2015, בכל הקשור לצמצום פערים, למצוינות ומנהיגות בחברה הישראלית. החלטות הוועדה הינן ברוח אבני היסוד שהוגדרו בהחלטות הממשלה מספר 1300 ומספר 324 בנושא "מדיניות ממשלתית לקידום שילובם של אזרחי ישראל ממוצא אתיופי בחברה הישראלית" מיום 31.7.2015, בכל הקשור לצמצום פערים, למצוינות ומנהיגות בחברה הישראלית.

7. הנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה החרדית

בתשפ"ב עלה מספר הסטודנטים בוגרי החינוך החרדי בכ-8% בהשוואה לתשפ"א ועמד על כ-16,575, לעומת ההאטה הכללית שאפיינה את כלל המערכת בשנה האחרונה. במהלך העשור האחרון שילש את עצמו מספר הסטודנטים החרדים, מכ-5,500 בתשע"א לכ-16,575 בתשפ"ב. קצב הגידול השנתי הממוצע של מספר הסטודנטים בתקופה זו היה כ-11%, לעומת כ-4% בקרב אוכלוסיית החרדים בגיל הרלוונטי להשכלה גבוהה בשנים האחרונות. כמו כן, ממצאת העשור הקודם נרשם גידול ניכר במספר הסטודנטים החרדים שלמדו תכניות לתואר שני, מ-1,060 בתשע"ה ל-2,480 בתשפ"ב.

מנתוני זרוע העבודה עולה כי בוגרי התארים החרדיים מועסקים באחוזים גבוהים (מעל 85%) והשכר הממוצע שלהם כפול מהשכר הממוצע בכלל הציבור החרדי. עדיין, אחוז ההשתתפות של חרדים באקדמיה נמוך ביחס לשיעורם באוכלוסייה – החרדים מהווים כ-5% מהסטודנטים לתואר ראשון לעומת 13% שיעור האוכלוסייה החרדית בחברה הישראלית.

מל"ג וות"ת מקדישות מאמצים ומשאבים רבים על מנת להנגיש את ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית ולשלב בתעסוקה ובחברה בישראל. מאמצים אלו נשענים על שני עקרונות מנחים: 1. שילובם באקדמיה של חרדים וחרדיות החפצים בכך, תוך כיבוד אורח חייהם ומתן מענה הולם לצרכיהם האקדמאיים והתרבותיים. 2. שמירה על מצוינות אקדמית.

מל"ג פועלת לגיוון המענים האקדמיים המתאימים לאוכלוסייה החרדית לאור השונות הגדולה הקיימת בחברה ולגיוון תחומי הלימוד על פי צרכי המשק וצרכי החברה החרדית עצמה. בשנת תשפ"ב הושקה תכנית "זרקור" – תכנית המעטפת של מל"ג-ות"ת בשיתוף זרוע העבודה ובהפעלת עמותת אלומה. התכנית מיועדת לבוגרי החינוך החרדי ומסייעת למועמדים לאקדמיה בהכוונה, ייעוץ, אבחון, השלמת פערים וליווי צמוד במהלך הלימודים האקדמיים ועד לתעסוקה איכותית.

בנוסף מרחיבה ות"ת את הסיוע הכלכלי לסטודנטים חרדים בכלל התארים ופועלת להקמת מענים לאוכלוסייה החרדית בפריפריה הגיאוגרפית. דגש נוסף ניתן לאוכלוסיית יוצאי המגזר החרדי אשר להם חסמים ואתגרים ייחודיים הדורשים מעטפת סיוע מותאמת.

8. קידום הבינלאומיות בהשכלה גבוהה

המועצה להשכלה גבוהה והוועדה לתכנון ותקצוב הציבו את קידום הבינלאומיות בהשכלה גבוהה בכלל ובהוראה בפרט כיעד מרכזי. לקידום הבינלאומיות ישנה חשיבות רבה בחיזוק המצוינות האקדמית והמוניטין הבינלאומי של ישראל, וכן ביצירת גיוון בקרב הסטודנטים והסגל אשר נחשפים לתרבויות ולפרספקטיבות שונות, רוכשים כישורי שפה ועוד. מעבר לכך, לקידום הבינלאומיות ישנה גם תרומה למדינת

ישראל, ברמה הדיפלומטית, החברתית, והכלכלית. מחקרים רבים מראים כי חדשנות צומחת בסביבות בינלאומיות ורב-תרבותיות ולכן הבינלאומיות חיונית הן לאקדמיה והן לכלכלה ישראלית חזקה. בשנת הלימודים תשפ"א (הנתונים עבור תשפ"ב יתקבלו לקראת סוף שנת 2022) למדו כ-10,100 סטודנטים בינלאומיים בישראל, מהם 1,878 לתואר ראשון, 2,180 לתואר שני, 1,158 לתואר שלישי ו-1,685 לתכנית פוסט דוקטורט (היתר למדו תכניות שלא במסגרת תואר אקדמי או תכניות קצרות אחרות). יש לציין כי למרות הקורונה, המוסדות האקדמיים ותכניות המלגות לפוסט-דוקטורנטים בינלאומיים מצטיינים מדווחים על עלייה במספר המועמדים והנרשמים לתארים מתקדמים בישראל. בתכנית הרב-שנתית לשנים תשפ"ג-תשפ"ח תמשיך ות"ת להשקיע בהפיכת הקמפוס הישראליים לבינלאומיים, בין היתר על ידי תגבור השימוש בשפה האנגלית להוראה ותמיכה בפעילות הבינלאומית של המוסדות כמו גם בתכניות המלגות השונות להבאה של סטודנטים וחוקרים מצטיינים מחו"ל.

9. ביסוס הלמידה הדיגיטלית באקדמיה וקידום חדשנות בהוראה

מל"ג/ות"ת רואות חשיבות רבה בקידום הלמידה הדיגיטלית במוסדות להשכלה גבוהה בישראל ככלי לפיתוח חדשנות בהוראה ולמידה, להנגשה רחבה של ההשכלה הגבוהה ולחיוזוק מעמדה של האקדמיה הישראלית בעולם. בהתאם לכך פורסמו בין השנים 2016-2020, בשיתוף עם מטה המיזם הלאומי ישראל דיגיטלית, חמישה קולות קוראים להפקה או הסבה של קורסים אקדמיים דיגיטליים בפורמט MOOC עבור פלטפורמות קמפוס-IL ו-edX. עם פרוץ מגפת הקורונה ב-2020, הקצתה ות"ת 70 מיליון ₪ נוספים לעידוד הקמה וביסוס של תשתיות למידה דיגיטלית במוסדות להשכלה גבוהה. זאת בכדי להיערך לאתגרים העולים מהשימוש המוגבר בלמידה דיגיטלית במערכת ההשכלה הגבוהה נוכח מגפת הקורונה, ובו זמנית לנצל את הפוטנציאל הגלום בהזדמנויות החדשות. תשתיות אלו כוללות: כלים טכנולוגיים, הון אנושי טכנולוגי וטכנו-פדגוגי ומנגנוני מעקב, בקרה, ואיסוף וניתוח נתונים לטובת הערכה ופיתוח מיטבי של הלמידה הדיגיטלית. נכון להיום 28 מוסדות מתוקצבים משתתפים בתכנית, ונדרשים, בין היתר, לעמוד ביעדים כגון: שילוב כלים של למידה דיגיטלית ב-30% מקורסי ההוראה או חובת שילוב שני קורסים לפחות העושים שימוש בלמידה דיגיטלית בכל התכניות לתואר ראשון. למידה דיגיטלית הינו כלי אחד מני רבים התורם לחדשנות בהוראה ובהתבססות על תכנית זו מתכננות מל"ג/ות"ת לעודד מהלכים רוחביים נוספים לטובת קידום איכות ההוראה אשר יכללו גם התייחסות לנושא של הקניית כישורים לשוק התעסוקה.

10. תכנית לקידום יזמות וחדשנות באקדמיה

מזה 4 שנים תומכת ות"ת בפעילות מרכזי יזמות ב-15 מוסדות אקדמיים כולל כל אוניברסיטאות המחקר (למעט מכון וייצמן), מכללות העיצוב והאמנות ומכללות להנדסה. בפרויקט מושקעים למעלה מ-65 מיליון ₪, מהם כ-11 מיליון ₪ בתקצוב המשרד לשוויון חברתי. מרכזי היזמות האקדמיים מאפשרים הכשרה באמצעות קורסים ייעודיים המקנים נקודות זכות אקדמיות ותורמים ליצירה של תרבות יזמית פעילה הכוללת סדנאות, וובינארים, הרצאות, הקאתונים ותחרויות. לצד זה, מרכזי היזמות מסייעים לסטודנטים וחוקרים מדיסציפלינות שונות להקים צוותי עבודה בליווי של מנטורים מקצועיים. במסגרת התכנית פותחו

יותר מ-400 מיזמים, חלקם בתמיכת ות"ת באמצעות תכנית שהופעלה בשנים תשפ"א-תשפ"ב לקידום מיזמים מצטיינים בשלב הוכחת ההיתכנות (POC).

11. תכניות דגל למחקר

א. התכנית הלאומית למדע וטכנולוגיה קוונטיים

התכנית הלאומית למדע וטכנולוגיה קוונטיים הינה תכנית משותפת לוות"ת, מפא"ת, רשות החדשנות, משרד המדע ומשרד האוצר, אשר מטרתה קידום המחקר והתעשייה בתחום בישראל. התכנית הותנעה ע"י ות"ת ב-2018 והפכה לתכנית לאומית ב-2020 בתקציב כולל של כ-1.25 מיליארד ש"ח לשש שנות פעילות לטובת פיתוח המחקר האקדמי, כולל מינוף ההון האנושי בתחום ושדרוג תשתיות המחקר, כמו גם עידוד שת"פ בינ"ל במו"פ ועידוד פיתוח התעשייה בתחום.

ב. מדעי הנתונים והבינה המלאכותית

תחום מדעי הנתונים מתייחס לעקרונות ולפיתוח שיטות לאיסוף, אחסון וניתוח של נתונים, המשויכים למנעד רחב של דיסציפלינות אקדמיות ואפליקציות מסחריות, להסקה, למיון, חיזוי, ויצירת ידע מהם, כמו גם פיתוח כלים הנשענים על הנתונים הנאספים וניתוחם, כגון בינה מלאכותית. ב-2018 אישרה ות"ת הקצאת תקציב בסך 150 מיליון ₪ לקידום התחום, ובראשן תמיכה בהקמה ובביסוס של מרכזי מחקר למדעי הנתונים ובינה מלאכותית באוניברסיטאות (סה"כ 80% מהתקציב). כיום, פועלים מרכזים כאלו, בתמיכת ות"ת, בשבע אוניברסיטאות מחקר בישראל. בנוסף, מופעלות תכניות מלגות לדוקטורנטים ופוסט-דוקטורנטים מצטיינים. במקביל אישרה המל"ג במסגרת התכנית הרב שנתית לשנים תשע"ז-תשפ"ב מעל 30 תכניות בתחום, שני שליש מהן לתואר ראשון והיתר לתואר שני.

ג. קיימות ואקלים

בכפוף לקבלת המשאבים, החליטה ות"ת לקדם במסגרת התכנית הרב-שנתית לשנים תשפ"ג-תשפ"ח פרויקט דגל בנושא קיימות ואקלים במטרה: (1) לעודד מחקר בסיסי חדשני, רב-תחומי ופורץ דרך בנושאים הנוגעים ישירות ובעקיפין לאתגרים עולמיים עכשוויים, ו-(2) לתמוך בהשגת מטרות ויעדים לאומיים ולתרום לצמיחה כלכלית, הן ע"י קידום מחקר יישומי בשיתוף עם משרדי ממשלה ורשויות רלבנטיים, והן ע"י עידוד הוראה והכשרה. התכנית מתוכננת להתמקד בתחומי מפתח בהם מוערך כי ההשקעה תביא למיצוב האקדמיה הישראלית בחזית המחקר המדעי, ותקדם את מדינת ישראל למעמד של מובילה במציאת פתרונות להתמודדות עם משבר האקלים, כגון: אנרגיה, מזון-חקלאות-ומגוון הביולוגי, מדעי הים והמים וערים חכמות.

12. תשתיות והון אנושי למחקר

בכפוף לקבלת המשאבים, החליטה ות"ת להמשיך במסגרת התכנית הרב-שנתית לשנים תשפ"ג-תשפ"ח את תכנית התמיכה בתשתיות המחקר על רכיביה השונים: מענקי ציוד לחוקרים חדשים, מענקי ציוד לחוקרים קריטריוניים של מצוינות מדעי במטרה להעלות את רמת התשתיות באוניברסיטאות המחקר בישראל, להרחיב את היצע התשתיות המחקריות, לייעל את מיצוי התשתיות הקיימות, ולהשיא את המחקר המבוצע בישראל. על מנת למצות את ההשקעה בתשתיות המחקר, לעבות את המערך המחקרי, למנף איי מצוינות באוניברסיטאות המחקר, ולהגדיל את התפוקה המחקרית האיכותית בישראל, החליטה ות"ת, במקביל ובכפוף לקבלת המשאבים הנדרשים לנושא, לתמוך בהעסקה של חוקרים-עמיתים באוניברסיטאות המחקר. חוקר-עמית הינו מדען בעל רקע מחקרי מוכח הפועל בצמוד ובכפוף לראש הקבוצה/מעבדה (PI), מסייע בקידום מחקר, מתכלל את עבודת המעבדה (קשרים בינ"ל, ליווי סטודנטים, פיתוח והפעלה של ציוד ומערכות מורכבות), ושותף בכתיבה של מאמרים והגשות למענקים תחרותיים.

13. אקדמיה משלבת התנסות מעשית – גשר בין האקדמיה ושוק התעסוקה

ות"ת רואה חשיבות רבה בחיזוק הרצף אקדמיה תעסוקה ועידוד החדשנות בהוראה ובלמידה, שאף הוגדרה כיעד מרכזי בתכנית הרב-שנתית של ות"ת-מל"ג. החדשנות בהוראה כוללת בין היתר הבנה כי על הסטודנט לסיים את לימודיו עם ארגז כלים אשר יסייע לו להשתלב בשוק התעסוקה ולהתמודד עם האתגרים הרבים העומדים בפניו. לאור זאת, ות"ת מתקצבת את המוסדות לצורך פיתוח מערכים מוסדיים אשר יהיו אחראים על קידום הרצף של האקדמיה ושוק תעסוקה, ובכלל זה פיתוח קורסים המשלבים תכנים אקדמיים והתנסות מעשית בארגונים מחוץ לקמפוס, ומזכים את הסטודנט בנקודות זכות אקדמיות לתואר. בשנים תש"ף-תשפ"ב התכנית פעלה כמיזם משותף של ות"ת עם עמותת אלומה ובשיתוף קרן אדמונד דה רוטשילד. המיזם הורחב לשנתיים נוספות (תשפ"ג-תשפ"ד) ובמסגרתו ניתן דגש על הרחבת התכנית במוסדות והקמת התשתיות הדרושות לצורך מימושה, קידום ופיתוח אסטרטגי של למידה המשלבת התנסות בשוק התעסוקה, ובכלל זה השקעה במערך המוסדי לניהול והובלת הנושא, תשתית הון אנושי והקמת מערכי מעקב, בקרה ואיסוף נתונים.

14. דירוג ה-OECD: ישראל בין המקומות הראשונים בעולם בשיעור האקדמאים בעלי השכלה על תיכונית וגבוהה בקרב גילאי 25-64

דו"ח ה-OECD שפורסם באחרונה⁵ (אוקטובר 2022) דירג את ישראל בין המקומות הראשונים בעולם, ומעל ממוצע ה-OECD בשיעור האזרחים בגילאי 25-64 בעלי השכלה על תיכונית ואקדמית (כ-50%). בכך ישראל שומרת על מקומה הגבוה, זה מספר שנים ברציפות.

דו"ח ה-OECD 2022: כמחצית מבני 25-64 בישראל הם בעלי השכלה על תיכונית וגבוהה

